

Tisztelettel köszöntöm a kollégákat és mindenkit, aki kiáll a véleménynyilvánítás szabadságáért és az igazságszolgáltatás függetlenségéért!

Itt vagyunk az utcán! Pedig a Kúria elnöke szerint „a bíróknak a tárgyalóteremben a helyük.” Mások úgy fogalmazzák, hogy „a bíróknak a demonstráción való részvétele alkotmányosan nehezen értelmezhető.” Megint mások a tüntetésen megjelenő bírók rosszemlékű listázásának ötletét vetik fel.

Zavar van a fejekben a bírói véleménynyilvánítást illetően. Nem véletlenül. A magyar jog erről csak annyit mond, hogy a bírók nem lehetnek politikai párt tagjai és politikai tevékenységet nem folytathatnak.

Az Európai Unió Alapjogi Chartája és az Emberi Jogok Európai Bíróságának következetes esetjoga igazít el bennünket a bírói véleménynyilvánítás kérdéseiben. E szerint a bírók ugyanazt a véleménynyilvánítási szabadságot élvezik, mint bármely más polgár.

A bírók szabadon kifejezhetik véleményüket, különösen olyan kérdésekben, amelyek az igazságszolgáltatás és a bírók függetlenségét, a hatalommegosztás érvényesülését és a jogállamiságot érintik, még akkor is, ha ezek a viták politikai síkon folynak. Joguk van véleményezni a bíróságok igazgatását, a vezetői tevékenységet, a bírói kinevezés módját. A bíróknak joguk van megszólalni a bíróságokat érintő vitatott jogalkotási, csakúgy, mint a bírói státuszt és a bírósági munkafeltételeket érintő kérdésekben. Véleményüket a választásuk szerinti formában, egyénileg vagy szervezeteik útján megfontoltan, a hivatásból adódó szakmai felelősség keretein belül indokolt megtenniük.

A bírók politikai tevékenysége a nyílt politikai tevékenységet jelenti, amit a bírók nem folytathatnak, mert egyértelműen és nyilvánosan vállalnák vele politikai elköteleződésüket – például politikai pártokhoz való csatlakozással, kampányolással, választási állásfoglalással, vagy egyértelműen politikai üzenetet közvetítő megnyilvánulásokkal.

A bírók véleménynyilvánítási szabadsága nemcsak jog, hanem kötelesség is. Olyan helyzetben, amikor a bírósági rendszerben anomáliák vannak, amikor igazságszolgáltatás függetlensége, a hatalommegosztás vagy a jogállamiság veszélyben van, a bíróknak kötelességük felszólalni ezek védelmében, mind nemzeti, mind nemzetközi szinten azért, hogy az állam működése ellenőrizhető és a polgárok törvény előtti egyenlősége biztosított legyen. Ki emeljen szót a bírósági igazgatás szabályszerű működéséért, az igazságszolgáltatás függetlenségéért, a hatalommegosztás érvényesüléséért, vagy a jogállam lebontása ellen, ha nem a bírók? Ezekért az értékekért való kiállás nem jelenti a bírói pártatlanság elvesztését.

Ezen értékek védelméért demonstrált a Lengyel Bírók Első Kongresszusán 2016 szeptemberében 1300 bíró. Hasonlóképpen tiltakozott a bírók és ügyészek nyilvános megszólalásait korlátozó és a bírók kinevezésében és előléptetésében a

kormánybefolyás növelését célzó törvényjavaslat ellen több tízezer ember Varsóban 2020 januárjában.

A mai magyar igazságszolgáltatás állapotát nézve valahol a szocialista 70-es évek eleje köszön vissza. Akkor már, miként ma is, *a bírók egyéni függetlensége* jórészt biztosított volt, de a bíróságok nem voltak függetlenek, nekik az állami szervek rendszerében alárendelt szerep jutott. Hasonlóképpen, ma a bíróságok nem töltik be a fékek és egyensúlyok rendszerében nekik járó szerepüket, ami nélkül pedig nincs jogállam.

A jogalkotás az elmúlt időszakban többször csorbította súlyosan az igazságszolgáltatás függetlenségét. Elegendő itt a jogerő áttörését, vagy akár a legnagyobb titokban, egy péntek éjjel az Országgyűlés honlapján megjelentetett, a magyar bírók egytizedének, 282 bírónak az azonnali és sokkoló nyugdíjazását előíró törvény tervezetét és a törvényt megemlíteni. Ha ez nem lenne elég, utalhatunk a bírósági szervezet élére teljhatalommal kinevezett korábbi OBH elnök példátlan jogkörére is. De a sor folytatható.

A jogalkotás során gyakran nem érvényesülnek a jogalkotási törvény előírásai. A bírói testületekkel előírt egyeztetés vagy elmarad, vagy megkerülük, de szinte mindig formális és eredménytelen. A kormányzat erőből viszi át akaratát. Miként e bírósági tüntetést kiváltó esetben is.

Az igazságszolgáltatás függetlenségének súlyos korlátját jelenti a bírók jogértelmezési tevékenységének szűkítése. Ennek két fő eszköze van, az egyik az Alkotmánybíróság, a másik a kúriai jogegységi tevékenység. Nézzük őket közelebbről!

2011-ben az Alkotmánybírósági törvény bevezeti a bírósági ítéletek alkotmányos szempontból való felülvizsgálatának lehetőségét, az *alkotmányjogi panasz* intézményét. Azokat a bírósági ítéleteket, amelyeket az AB alaptörvény ellenesnek értelmez, megsemmisíti.

Ma már a magyar Alkotmánybíróság tevékenységének elsöprő többségét az alkotmányjogi panaszügyek teszik ki. Ez a viszonylag kevés országban létező jogintézmény csak azokban a hagyományos európai demokráciákban működik jól, ahol az alkotmánybíróság független testület. Ha az alkotmánybíróság nem független, ha az alkotmánybíróságot kizárólag egy politikai oldal adja, ha tagjait egyetlen párt választja meg, akkor az alkotmányossági vizsgálat nem az egyéni jogvédelem erősítését szolgálja, hanem a bíróságok feletti politikai kontroll fenntartásának eszközévé is válik.

Hasonlóan politikai oka is van a 2019-ben törvénnyel bevezetett *új jogegységi rendszernek* is. Az új rendszer a Kúriánál centralizál minden jogegységi vizsgálatot, a jogegységi döntések pedig az alsóbb bíróságokra kötelezők. Az előkészítetlenül, formailag salátatörvényben benyújtott törvényt a Kúria Polgári Kollégiuma, de a jogi szakma is ízekre szedte.

Akárhogy is értékeljük a jogegységi törvényt, súlyosan aggályos, hogy a bíróságokra kötelező döntéseket hozó jogegységi tanácsokat az a Kúriai elnök

vezeti, akinek politikai elkötelezettsége köztudomású, aki bírói gyakorlat nélkül, a bírói szemléletmód teljes hiányával került megválasztásra. Az Országos Bírói Tanács kúriai elnökké jelölése kapcsán elsőprő többséggel fogalmazta meg véleményét, idézem: „Dr. Varga Zsolt András jelölté válását két közelmúltban elfogadott törvénymódosítás tette lehetővé, amely nem felel meg annak az alkotmányos elvárásnak, hogy a bírósági szervezetrendszer csúcsára más hatalmi ágaktól független, külső szemlélő számára is pártatlannak látszó személy kerüljön.”

Ítélezés függetlenség és pártatlanság nélkül a következetes strasbourgi esetjog szerint nem végezhető. Látható, hogy a Kúrián a félelem légkörét megteremteni igyekvő elnök, a teljes igazgatási hatalom birtokában igyekszik minden módon meghatározó befolyást gyakorolni a bírói jogértelmezési döntések egészére. A kúriai bírók felelőssége, hogy ennek szakmai gátat szabjanak.

Végezetül a bírósági béremelésekről szólva egy dolgot hangsúlyoznék: teljesen elfogadhatatlan az egységes bírói bértábla feladása és a kúriai bírók számára külön alkuban kollégáiknál lényegesen magasabb juttatás biztosítása. Nem ezt sokallom, a megkülönböztetést tartom elfogadhatatlannak. Ennek a célja a bírói kar immár ismételt megosztása és a kúriai lojalitás biztosítása.

A Kúria elnöke a magasabb bért úgy indokolta, hogy a jelentős többletjuttatást a kúriai bírók „nem ingyen” kapták. Ezt kétféleképpen lehet érteni: vagy úgy, hogy a kúriai bírók más bírótársaiknál lényegesen többet dolgoznak, ami a központi bírósági munkaterhek ismeretében biztosan nincs így. De úgy is lehet érteni, hogy az elnök szerint a kúriai bírók „másképpen” hálálják meg a többletjuttatást. Ez utóbbi verzióba bele se merek gondolni. Ha ez valóban így lenne, akkor már nem beszélhetnénk sem bíróról, sem pedig bíróságról.

Köszönöm, hogy eljöttetek, köszönöm, hogy meghallgattak.